

Po drugiej stronie gór

Scenariusz do bajki kamishibai
autorstwa Anny Onichimowskiej
z ilustracjami Marianny Sztymy

WPROWADZENIE

Bajka pt. „Po drugiej stronie gór”, napisana przez Annę Onichimowską, powstała w ramach jednego z projektów prowadzonych przez Stowarzyszenie Ośrodki Działań Ekologicznych „Źródła”. Opisuje ona historię Aiszy – dziewczynki z Ghany, która codziennie przemierza wiele kilometrów by wspólnie z mamą i innymi kobietami dostarczyć wodę wszystkim mieszkańcom swojej wioski. Opowieść, posługując się przykładem jednego z krajów Afryki, porusza globalny problem deficytu słodkiej wody. Według danych WHO (World Health Organization) z 2020 r. nadal około 785 milionów ludzi na całym świecie nie ma dostępu do wody zdatnej do picia. Przyczyn tego stanu jest wiele i są one bardzo różnorodne. Wśród nich na pierwszy plan wysuwa się pogłębiający się kryzys klimatyczny, który nasila takie zjawiska jak susze, powodzie – często przyczyniające się do zanieczyszczenia zbiorników wodnych i kanalizacji, huragany i trzęsienia ziemi, które niszczą wodną infrastrukturę. Do tego dochodzi nadmierna eksploatacja zasobów wodnych przez takie gałęzie gospodarki jak przemysł czy rolnictwo. Warto również wspomnieć o aspektach politycznych, w tym o konfliktach zbrojnych, które przyczyniają się do uszkodzenia infrastruktury wodnej oraz pogłębiają spory o źródła wody i prawo do zarządzania nimi. Najbardziej dotknięte problemem braku dostępu do wody są kraje Globalnego Południa, gdzie liczne problemy rozwojowe i ubóstwo utrudniają inwestycje w budowę i rozbudowę infrastruktury wodnej. Mimo, iż dostęp do wody i sanitariatów został określony przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w 2010 roku jako prawo każdego człowieka w dalszym ciągu setki milionów ludzi na całym świecie nie ma dostępu do bezpiecznych źródeł wody pitnej, punktów mycia rąk i sanitariatów. Oznacza to w praktyce, że osoby te nie mają często innego wyboru niż korzystanie z wody zanieczyszczonej, co przyczynia się z kolei do licznych problemów zdrowotnych, w tym rozwoju takich chorób jak: biegunka, czerwonka, cholera, polio czy dur brzuszny. Problem dostępu do wody przekłada się również bezpośrednio na takie kwestie jak:

- ▶ gorsze wykształcenie dzieci i mniejsze możliwości rozwojowe kobiet, które zazwyczaj są odpowiedzialne za dostarczanie wody;

- ▶ ubóstwo, brak żywności – w wielu krajach Globalnego Południa wydatki na wodę stanowią sporą część budżetu domowego, przez co brakuje pieniędzy m.in. na edukację dzieci, opiekę zdrowotną, lepszą żywność czy inwestycje w rozwój;
- ▶ zagrożenie głodem, ponieważ rolnictwo jest największym konsumentem wody słodkiej na świecie i pochłania aż 70% jej zużycia, gdy więc brakuje wody, brakuje również żywności;
- ▶ wolniejszy rozwój społeczno-gospodarczy państw – kobiety z najuboższych krajów poświęcają dużo czasu na zdobywanie wody oraz opiekę nad chorymi (choroby wywołane m.in. brudną wodą), przez co nie mogą podjąć pracy poza domem, ze względu na choroby dzieci opuszczają lekcje, a dorośli nie pracują.

Opowieść o Aiszy i jej rodzinie w sposób szczególny kieruje naszą uwagę na trudną sytuację dziewczynek i kobiet, które w swoich społecznościach są odpowiedzialne za dostarczanie wody do użytku domowego. To właśnie one wykonują w większości krajów takie czynności domowe jak gotowanie, pranie, sprzątanie czy opieka nad najmłodszymi, najstarszymi lub chorymi członkami rodziny. Długie, codzienne wędrówki po wodę uniemożliwiają dziewczętom podjęcie lub kontynuację edukacji, a w związku z tym zdobycie odpowiedniego wykształcenia do podjęcia w przyszłości godnej pracy. Są one zatem bardziej niż chłopcy narażone na życie w nędzy i bycie zależnymi od innych w dorosłym życiu. Odrębnym problemem związanym z transportem wody jest zdrowie i bezpieczeństwo kobiet. Dźwiganie ogromnych ciężarów przyczynia się do takich komplikacji zdrowotnych jak deformacja kręgosłupa, miednicy, liczne urazy, ogólne wycieńczenie organizmu i związana z nim większa podatność na choroby. Bycie wiele godzin w drodze naraża je również na napaści ze strony mężczyzn, w tym również przemoc seksualną. Ofiary gwałtów i ich dzieci są w niektórych społecznościach wykluczane, a nawet wyrzucane z rodzinnych wiosek.

Deficyt słodkiej wody to dziś problem globalny – mamy na Ziemi wspólne zasoby wodne i wspólny problem zmian klimatycznych. Również w Polsce aż 15% społeczeństwa mieszka na terenach dotkniętych niedoborem wody. Okazuje się, że nasz kraj w porównaniu z innymi europejskimi państwami ma bardzo małe zasoby wodne. Przyczyniają się do tego m.in. niekorzystne warunki hydrologiczne oraz klimatyczne. Fizyczny niedobór wody w naszym państwie miał miejsce całkiem niedawno, bo w 2019 r. w Skierniewicach – wpłynęły na to m.in. brak opadów, wyjątkowo duże zużycie wody w czerwcu (spowodowane np. podlewaniem trawników, ogródków i upraw) oraz niewystarczająca infrastruktura wodna. Miasto było zmuszone do wprowadzenia takich ograniczeń jak limity zużycia wody (np. zakaz podlewania ogródków i mycia samochodów) czy zamknięcie basenu miejskiego i zaapelowało

do mieszkańców o korzystanie z wody wyłącznie w celach socjalno-bytowych. Widzimy więc, że problem jest bardzo realny i zgodnie z prognozami będzie się pogłębiać w przyszłości. Jak wynika z raportu OECD („OECD Environmental Outlook to 2050: The Consequences of Inaction”) zapotrzebowanie na wodę pitną na świecie wzrośnie do 2050 roku o 55% i do tego czasu ponad 40% światowej populacji może odczuć jej niedobór. Dlatego edukacja w zakresie zasobów wodnych i ich ochrony odgrywa kluczową rolę już od najmłodszych lat. W bajce „Po drugiej stronie gór” poruszanych jest wiele wątków, oprócz głównego problemu dostępu do wody, pojawia się także kwestia zmian klimatu, suszy oraz migracji w poszukiwaniu lepszego miejsca do życia. Po przeprowadzeniu zajęć o wodzie warto kontynuować kolejne globalne tematy jak uchodźstwo w bajce „Żyrafa na rowerze” czy deforestacja w bajce „Dlaczego zwierzaki mieszkają w bloku Maćka”.

Przed rozpoczęciem warsztatów dotyczących problemu dostępu do wody zachęcamy do rozszerzenia wiedzy o treści zawarte w następujących źródłach:

.....
zbiór artykułów i informacji dotyczących wody w szerokim ujęciu:

<https://www.woda.edu.pl/artykuly/>

<https://swiatwody.blog/>

<http://www.mlodyhydrolog.pl/bazawiedzy/wyberz-poziom>

1

.....
woda w ujęciu globalnym z przejrzystymi grafikami:

<https://www.pah.org.pl/app/uploads/2021/03/Woda-jako-globalne-wyzwanie.pdf>

2

.....
zbiór informacji o Ghanie:

<https://www.globalna.edu.pl/ghana/ghana/>

3

.....
pakiet edukacyjny o przeciwdziałaniu pustynnieniu i suszy:

<https://www.ekokalendarz.pl/wp-content/uploads/Pakiet-06-17-Dzie%C5%84-Przeciwdzia%C5%82ania-Pustynnieniu-i-Suszy.pdf>

4

ĆWICZENIA PRZED BAJKĄ

Ziemia – niebieska planeta i pokaz wodny¹

Potrzebne materiały: globus, miska, wiadro lub inne duże naczynie z wodą o pojemności 13 l, przezroczysty pojemnik o pojemności 400 ml, 2 szklanki lub inne przezroczyste naczynia o podobnej pojemności, łyżeczka lub pipeta

Zajęcia zacznij pytaniem: „Kto mył się dziś rano, kto mył buzię, ręce, zęby?”. Następnie zapytaj, skąd dzieci miały wodę do mycia. Na to pytanie dzieci mogą zareagować zdziwieniem, przecież woda leci z kranu. Bardziej dociekliwi mogą powiedzieć, że pochodzi z rzek lub studni. Wyjaśnij, że nie wszędzie na świecie ludzie mają wodę w kranach, a także łazienki z prysznicem, pralki, zmywarki. To dziwne, bo przecież na Ziemi jest mnóstwo wody. Pokaż dzieciom globus i spytaj, którego koloru jest na nim najwięcej. Bez problemu powiedzą ci zapewne, że niebieskiego - dlatego Ziemię nazywa się czasami niebieską planetą. Pokaż na globusie i zapytaj jak się nazywają największe zbiorniki wodne na Ziemi (oceany i morza), następnie pokaż i spytaj o te, które są na powierzchni lądów (jeziora, rzeki, mokradła), później pokaż i zapytaj dzieci czy woda jest również w takich miejscach jak Arktyka czy Antarktyda i pod jaką postacią. Na koniec zapytaj czy woda występuje również pod ziemią. Po ustaleniu wszystkich miejsc, gdzie występuje woda wprowadź pojęcie wody słonej i słodkiej. Możesz zapytać, czy słona woda ma w sobie naprawdę sól, a słodka cukier. Następnie zapytaj, której wody – słonej czy słodkiej – potrzebują na co dzień ludzie.

Po tym wstępie zakomunikuj, że za chwilę zaprezentujesz niezwykle ciekawe porównanie, które pokaże, ile na Ziemi mamy wody słodkiej w stosunku do wody słonej. W misce przygotuj 13 litrów wody. Ilość ta symbolizuje całkowite zasoby wodne Ziemi. Możesz wziąć globus, potrząsnąć nim nad miską i poprosić dzieci, żeby sobie wyobraziły, że całą wodę z Ziemi przelewasz teraz do miski. Powiedz dzieciom, że rozdzielisz

¹ Ćwiczenie pochodzi ze scenariusza „Ghana – dostęp do wody”, z pakietu edukacyjnego „Edukacja globalna dla najmłodszych” str. 161 https://www.globalna.edu.pl/pliki/edukacja%20globalna_2016.pdf

teraz wody słone i słodkie, a następnie za pomocą miarki kuchennej odlej do przezroczystego pojemnika 400 ml wody. Zapytaj, której wody na Ziemi jest najwięcej wskazując na ciecz pozostałą w misce. Poproś dzieci, żeby sobie przypomniły, które zbiorniki wodne są największe (oceany i morza) – to właśnie w nich znajduje się słona woda i to jej jest najwięcej na Ziemi (ok. 97%). W tym miejscu możesz zadać dzieciom dodatkowe pytania: czy słoną wodę można pić? Czy słoną wodą można się na co dzień myć? Czy słoną wodą można podlewać kwiaty? Po ustaleniu, że słona woda nie nadaje się do naszego funkcjonowania wracamy do naczynia o pojemności 400 ml symbolizującego zasoby wody słodkiej. Składają się na nią lodowce i pokrywa lodowa, wody powierzchniowe oraz podziemne. Rozlej teraz wodę słodką do kolejnych naczyń w ilościach: 273 ml (tj. więcej niż szklanka) – ta ilość symbolizuje wodę zgromadzoną w lodowcach i pokrywie lodowej, 125 ml (tj. pół szklanki) – wody podziemne, 1,2 ml (ok. 1/5 łyżeczki wody – łyżeczka ma pojemność 5 ml, możesz ilość tę odmierzyć pipetą lub strzykawką dołączaną do syropów dla dzieci) – wody powierzchniowe (jeziora, rzeki, mokradła). Tutaj również możesz zadać dzieciom dodatkowe pytania: Czy moglibyśmy topić wodę z lodowców, żeby ją na co dzień pić? Czy łatwo się dostać do wód podziemnych? Kto oprócz nas korzysta z łatwo dostępnych wód powierzchniowych? Większość ludzi na świecie korzysta z wody z jezior i rzek - to właśnie te kilka kropli na łyżeczce - korzystają z niej również zwierzęta, a rolnicy wykorzystują ją do nawadniania pól.

„Woda słodka na powierzchni lądów występuje raczej w niedostatecznej ilości. Zaledwie 3% całkowitej objętości wody na Ziemi to woda słodka. Wody słodkie w 68% zmagazynowane są w lodach i lodowcach. Pozostałe 30% wód słodkich znajduje się pod ziemią. Powierzchniowe zasoby słodkiej wody, w rzekach czy jeziorach, wynoszą około 93 000 km³, co stanowi zaledwie 0,007% całkowitych zasobów wodnych Ziemi. A mimo to rzeki i jeziora są podstawowym źródłem wody w codziennym życiu człowieka”

Źródło: <http://ga.water.usgs.gov/edu/watercyclepolish.html>

Ghana – co to za miejsce?²

Wyjaśnij, że w wielu miejscach na świecie wody w rzekach jest niewiele albo woda w nich jest bardzo zanieczyszczona i właściwie nie nadaje się do picia, nie ma też studni z czystą wodą. Jednym z krajów, gdzie nie wszyscy mieszkańcy mają czystą wodę w kranie czy w studni przy domu, jest Ghana, kraj położony w środkowej Afryce. Rozłóż polityczną mapę Afryki lub świata i wskaż na niej Ghanę. Zwróć uwagę dzieci na różnice w poziomie życia w Ghanie. Wyjaśnij, że wielu Ghańczyków mieszka w miastach, w domach, blokach i apartamentowcach podobnych do naszych, w których są krany z bieżącą wodą w łazience i kuchni, ale są też tacy, którzy po wodę muszą chodzić do rzeki, jeziora albo do studni położonej na drugim końcu wsi. Możesz pokazać dzieciom znalezione w Internecie zdjęcia z Ghany – dla porównania np. z nowoczesnej stolicy Akry i z terenów wiejskich. Dobrym pomysłem jest obejrzenie Ghany na Google Street View, „przejdźcie się” wirtualnie po Kumasi lub Akrze, oraz po terenach wiejskich. Na koniec możesz spytać dzieci czy lubią czekoladę albo kakao. Ghana jest czołowym eksporterem ziarna kakaowego na świecie, dlatego z dużym prawdopodobieństwem można powiedzieć, że większość polskich dzieci pijących kakao lub jedzących czekoladę korzysta z bogactw naturalnych Ghany.

² Ćwiczenie pochodzi ze scenariusza „Ghana – dostęp do wody” z pakietu edukacyjnego „Edukacja globalna dla najmłodszych” str.161 https://www.globalna.edu.pl/pliki/edukacja%20globalna_2016.pdf

PODCZAS CZYTANIA BAJKI

Podczas czytania możesz wzbogacić bajkę o elementy dźwiękowe, które dodadzą jej realizmu, kolorytu i pomogą słuchaczom przenieść się w świat opowieści. Np. na stronie 3. „Z oddali słycać stado antylop” postukaj wyprostowanymi dłońmi o stół, a na stronie 8. „(...) budzi ją stukot o blaszany dach” popukaj opuszkami palców w kartonową lub drewnianą oprawę teatryku Kamishibai.

ĆWICZENIA PO BAJCE

Jak ciężka jest woda?³

Potrzebne materiały: 5-litrowy baniak z wodą

Zapytaj dzieci, w jakich naczyniach kobiety i dziewczynki z Ghany nosiły wodę. Czy woda jest lekka czy ciężka? Zaproponuj zabawę, podczas której dzieci będą mogli się o tym przekonać. Podziel klasę na dwie równe grupy i ustaw je gęsiego w dwóch przeciwległych rogach sali. Pierwsze dziecko z jednej grupy musi przenieść baniak do pierwszego dziecka z drugiej grupy, a następnie ustawić się na końcu grupy, do której doszło. Zabawę kontynuujemy do czasu, kiedy wszystkie dzieci przeniosą baniak i zmienią tym samym swoje miejsce. Możesz również zbudować prosty tor przeszkód i poprosić, aby każde z dzieci pokonało go niosąc naczynie z wodą. Czy to było trudne zadanie, czy woda jest ciężka? Część dzieci powie zapewne, że baniak nie był wcale taki ciężki i przenieśli go bez problemu. Zwróć im uwagę na to, że niosły tylko jeden baniak i to zaledwie parę kroków, a wielu ludzi na świecie, szczególnie kobiety i dzieci, spędza kilka godzin dziennie, transportując wodę na duże odległości, w paru naczyniach, ze studni lub rzeki do domu. W tym czasie dziewczynki nie mogą chodzić do szkoły, a kobiety nie mają możliwości podjęcia pracy. Zapytaj uczniów jak gorsze wykształcenie wpływa na przyszłość dzieci.

³ Ćwiczenie opracowane na podstawie scenariusza „Ghana – dostęp do wody” z pakietu edukacyjnego „Edukacja globalna dla najmłodszych” str.162 https://www.globalna.edu.pl/pliki/edukacja%20globalna_2016.pdf

Do czego potrzebujemy wody?⁴

Potrzebne materiały: opcjonalnie wydrukowane grafiki z załącznika, duży arkusz papieru (np. pakowego), litrowa butelka z wodą

Poproś dzieci, by wyobraziły sobie sytuację, w której przez 2–3 dni w kranach w ich domach nie ma wody, bo pękła rura wodociągowa. Wspólnie zastanówcie się, jak zmienia się życie w ciągu tych dni (np. noszenie wody z beczkowitzu, kupno wody butelkowanej, mniejsze zużycie naczyń – herbatę pijemy ciągle w tym samym kubku, trudności w praniu, sprzątaniu, wodę w toalecie spuszcza rzadziej, nie podlewamy kwiatków, myjemy się znacznie oszczędniej lub chodzimy umyć się do kogoś innego). Wyjaśnij, że każda osoba w Polsce zużywa średnio 100 litrów wody dziennie. Dzieciom nie znającym jeszcze pojęcia litra, wyjaśnij, że dziennie używamy tyle wody, ile mieści się w stu litrowych butelkach wody. Wykorzystaj butelkę z wodą do zademonstrowania objętości 1 litra. Zapytaj uczniów, czy pamiętają z bajki, ile litrów wody na dobę przypadało na jednego mieszkańca w wiosce Aiszy.

Porozmawiajcie o tym, do jakich czynności potrzebujemy wody na co dzień w naszych domach. Wspólnie wypiszcie je na tablicy lub narysujcie symboliczne obrazki. Możesz również skorzystać z grafik wydrukowanych z załącznika. Możemy wyodrębnić kilka głównych kategorii zużycia wody w przeciętnym polskim domu: gotowanie i picie, spłukiwanie toalety, kąpiel, toaleta osobista (mycie rąk, twarzy i zębów), pranie, zmywanie naczyń, sprzątanie i inne rzeczy takie jak np. podlewanie roślin w domu. Poproś, aby dzieci zastanowiły się, które z powyższych czynności pochłaniają najwięcej wody i wybrały drogą głosowania trzy najbardziej wodochłonne. Dzieci mogą na tablicy przy wybranych przez siebie opcjach narysować kreski lub kropki, a jeśli korzystacie z grafik narysowanych na arkuszu papieru lub po prostu wydrukowanych grafikach, mogą położyć na wybranych przez siebie trzech rysunkach po jednej kredce lub innych drobnym przedmiocie (liczmanie, kasztanie itp.). Wspólnie przeliczcie, które kategorie waszym zdaniem zyskały niechlubne miano „wielkiej trójki”, a następnie porównajcie je z faktami. W rzeczywistości Polacy najwięcej wody zużywają na kąpiel, spłukiwanie toalety i pranie.

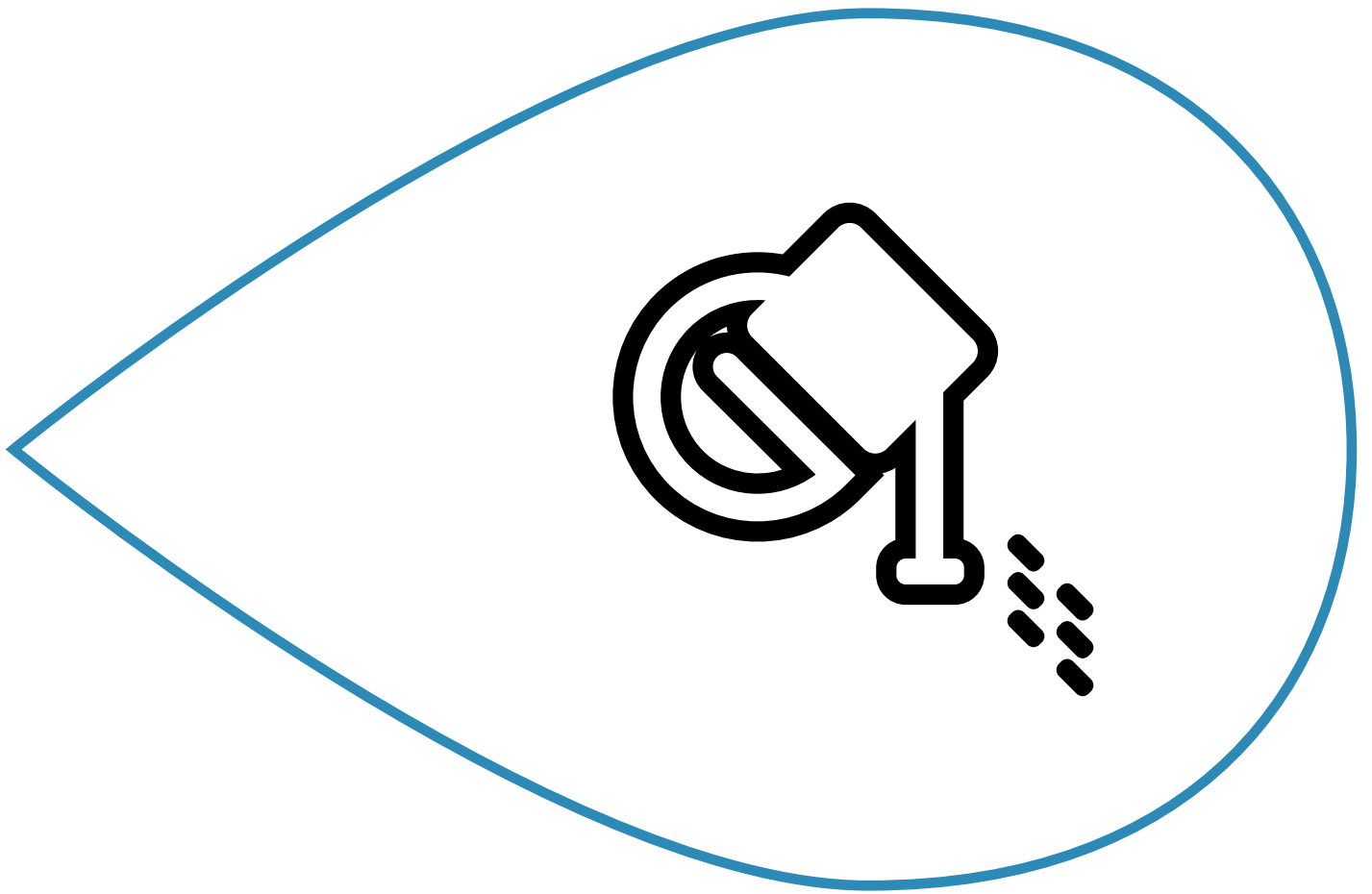
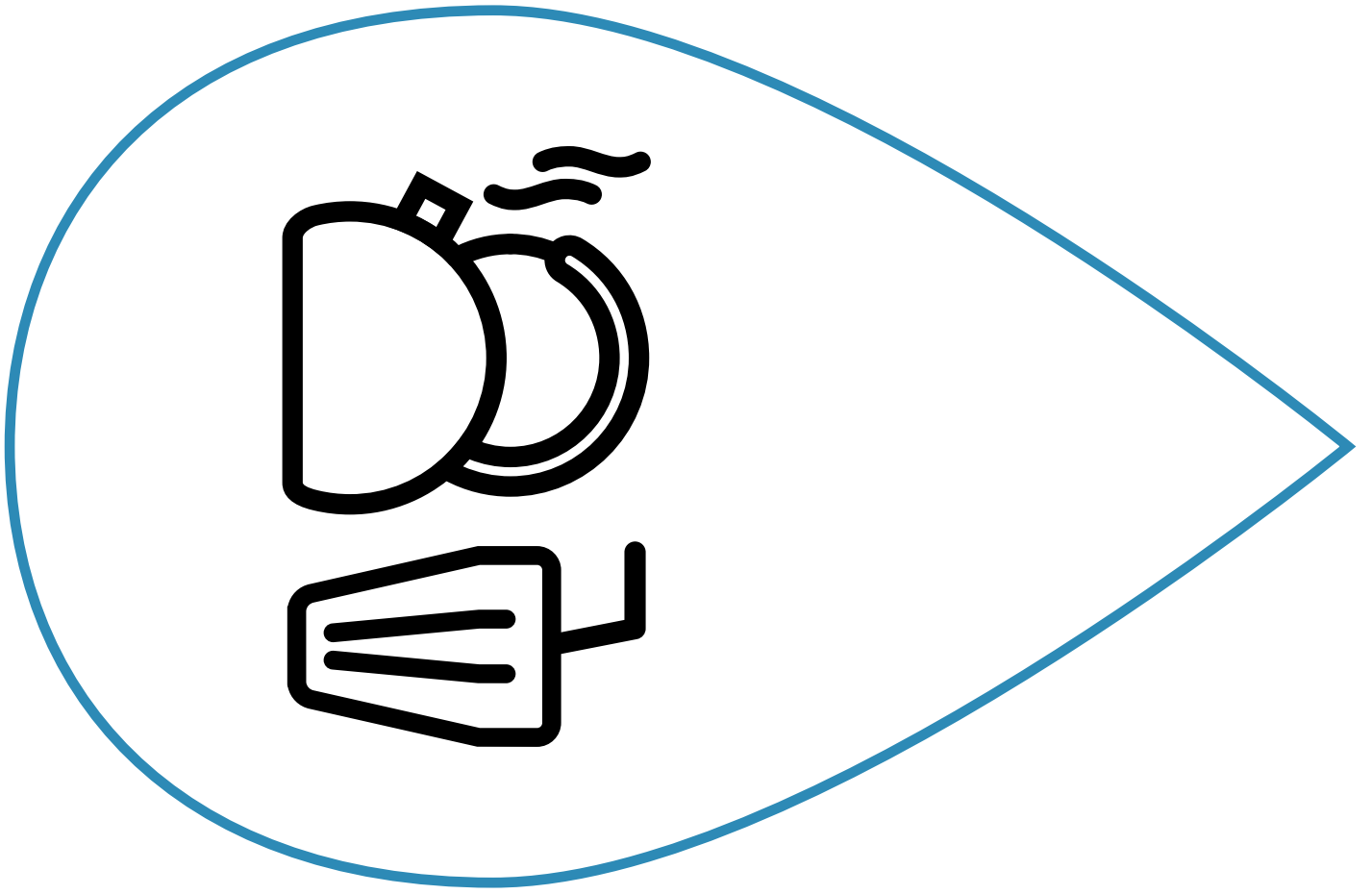
W trudniejszej wersji, możesz podzielić dzieci na grupy i poprosić, aby oszacowały ile spośród 100 litrów wody zużywanej codziennie przez statystycznego Polaka przypada na gotowanie i picie (3), do spłukiwania toalety (21), do codziennej toalety osobistej (7) i kąpieli (37), prania (17), zmywania naczyń (5), sprzątania (5) i innych rzeczy

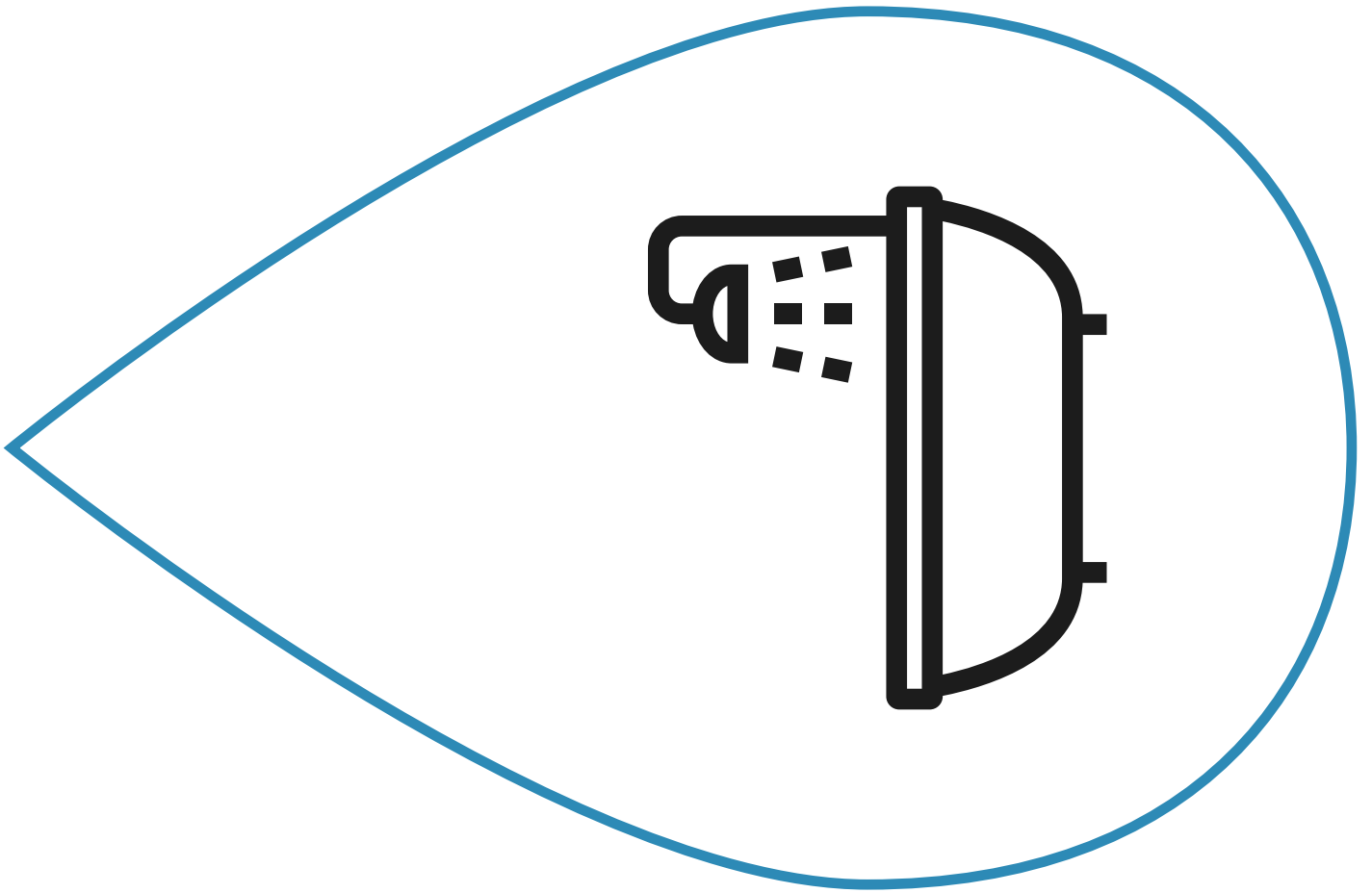
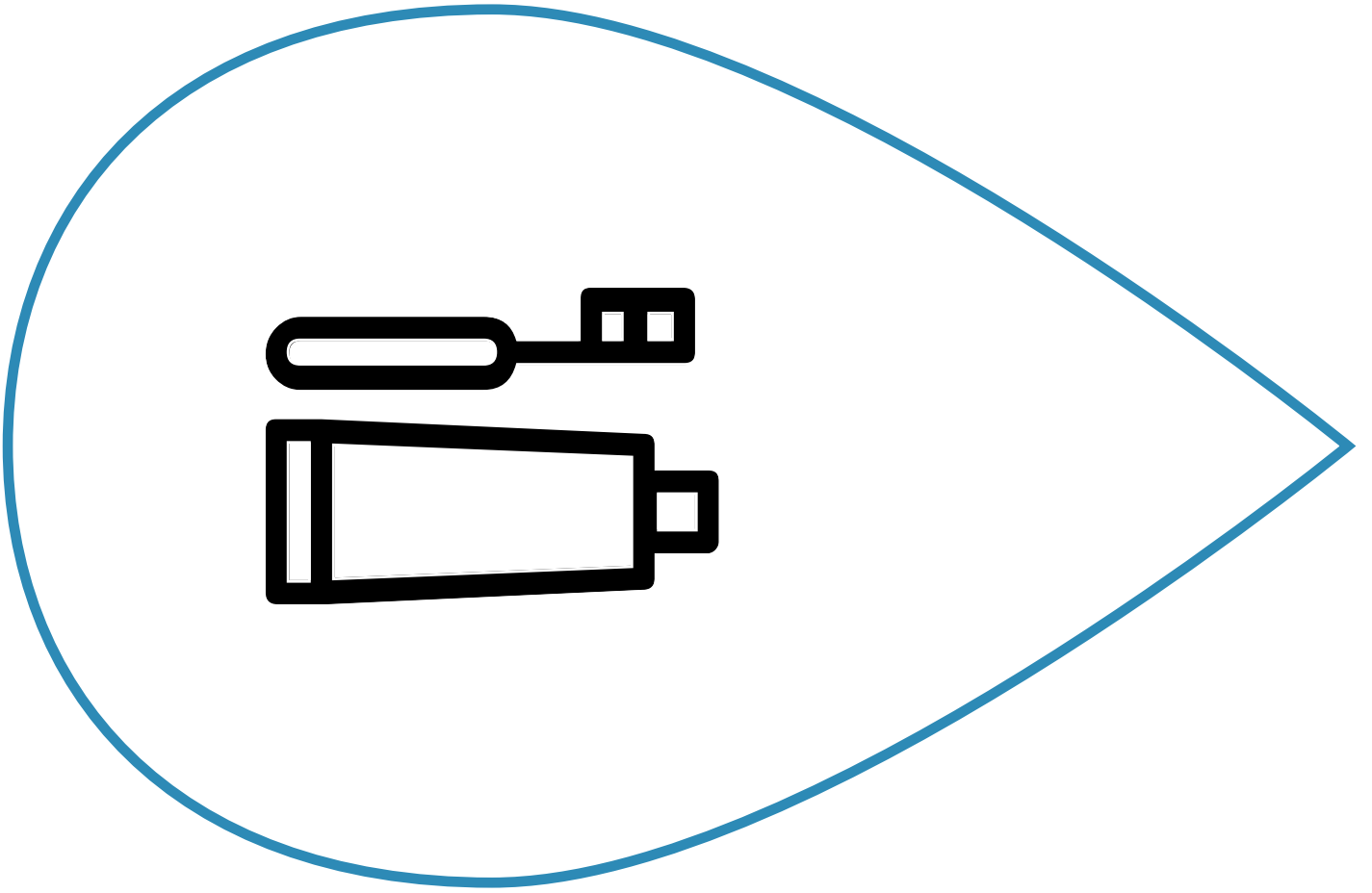
⁴ Ćwiczenie opracowane na podstawie scenariusza „Ghana – dostęp do wody” z pakietu edukacyjnego „Edukacja globalna dla najmłodszych” str.161 https://www.globalna.edu.pl/pliki/edukacja%20globalna_2016.pdf

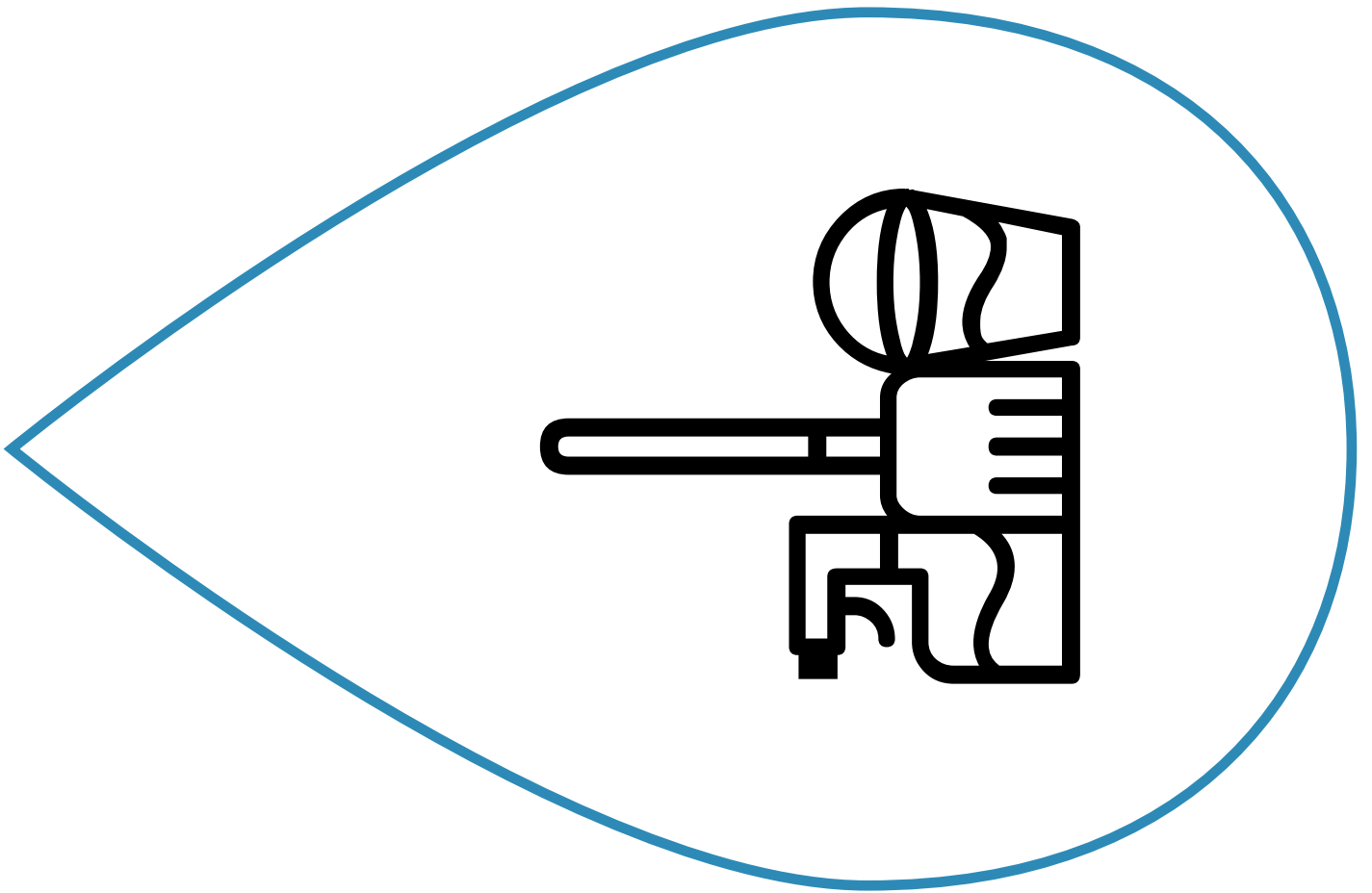
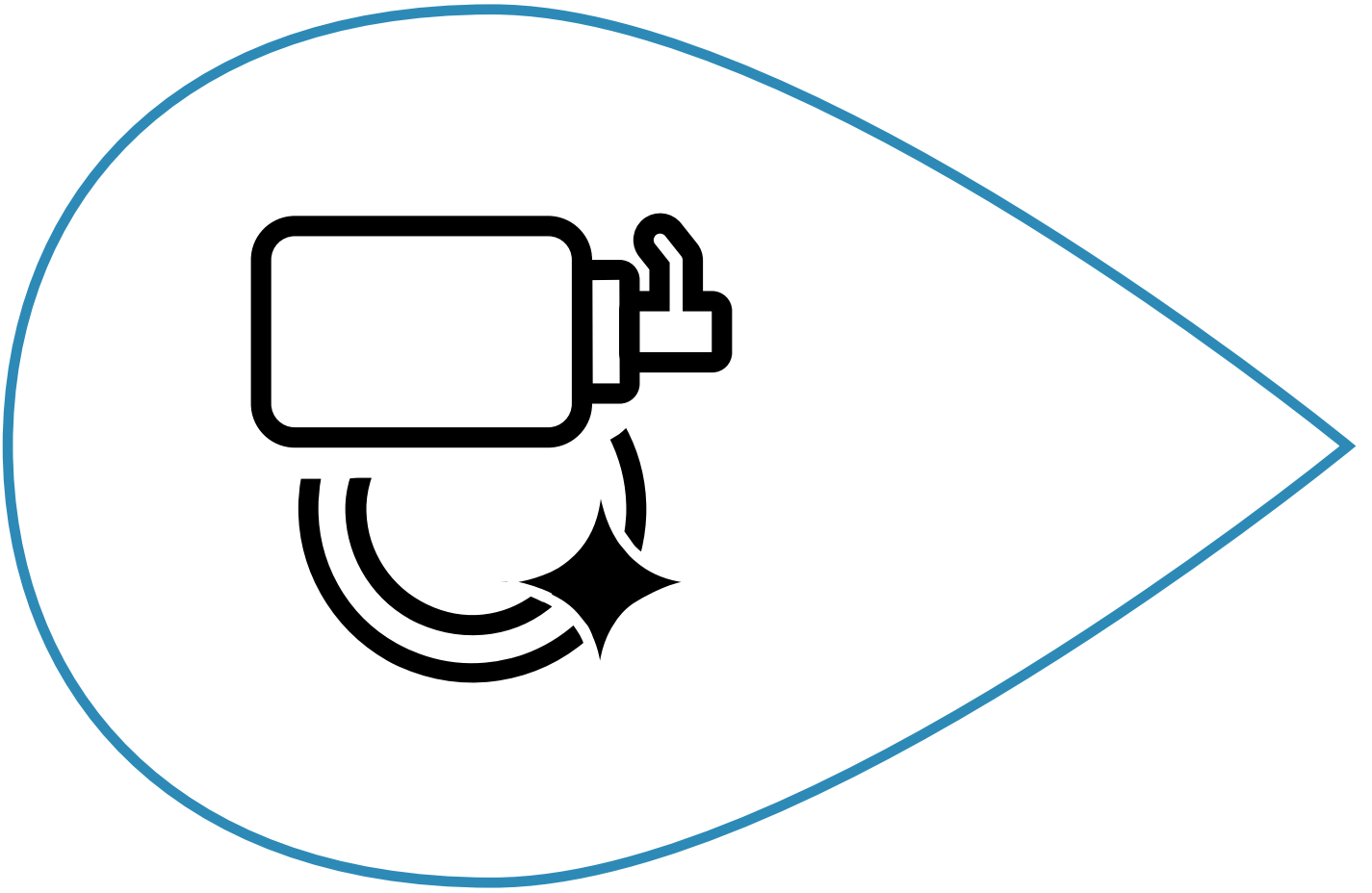
takich jak np. podlewanie roślin w domu, pojenie zwierząt (5). W tym celu możesz skorzystać z karty pracy z narysowanymi 100 butelkami, wówczas dzieci powinny pokolorować lub w inny sposób oznaczyć butelki przypadające na daną czynność. Możecie też wykorzystać 100 jednakowych przedmiotów, które będą symbolizowały 1 litr wody (liczmany, nakrętki od butelek, guziki), które wspólnymi siłami podzielicie pomiędzy czynności do których zużywamy wodę.

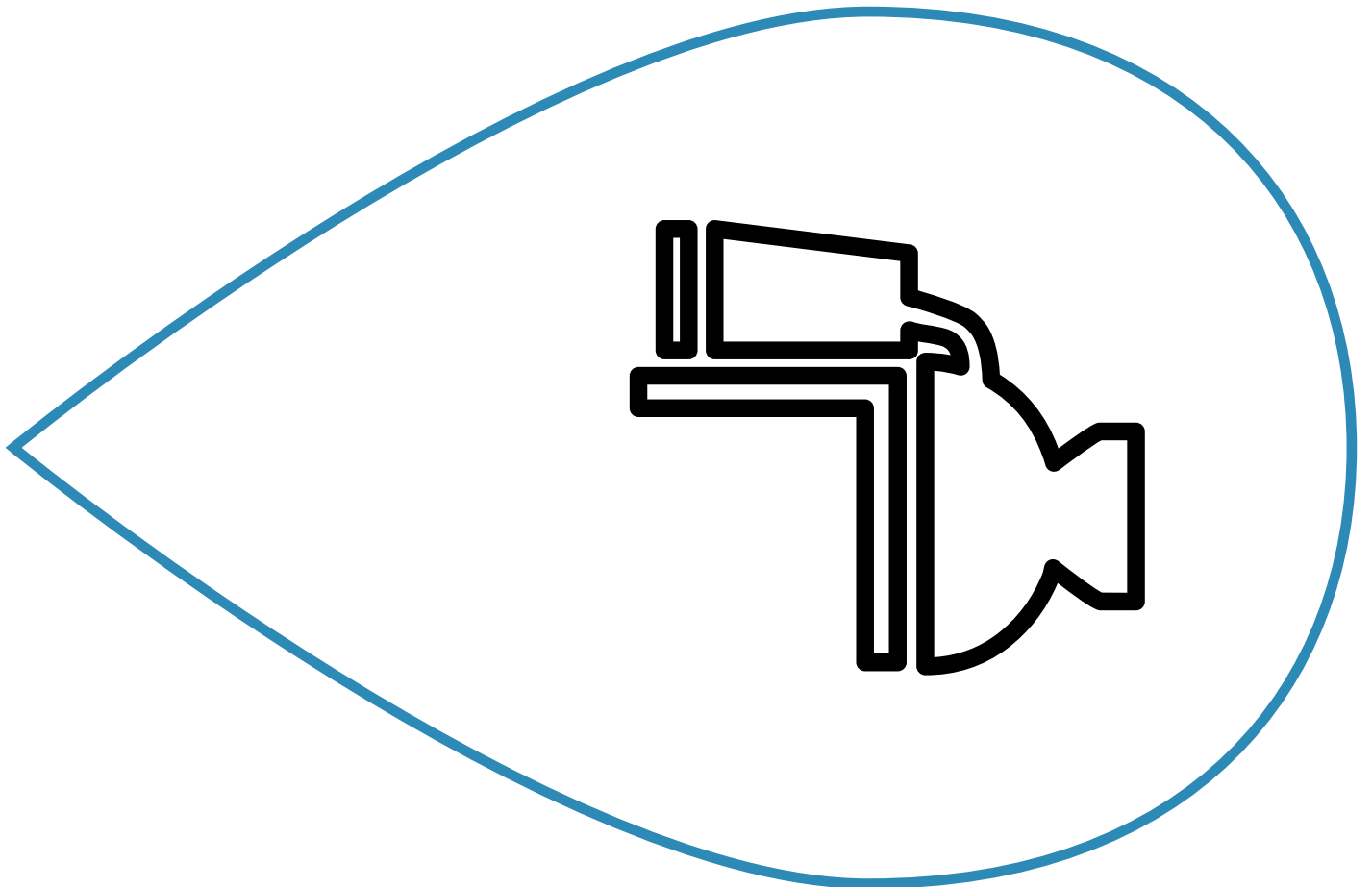
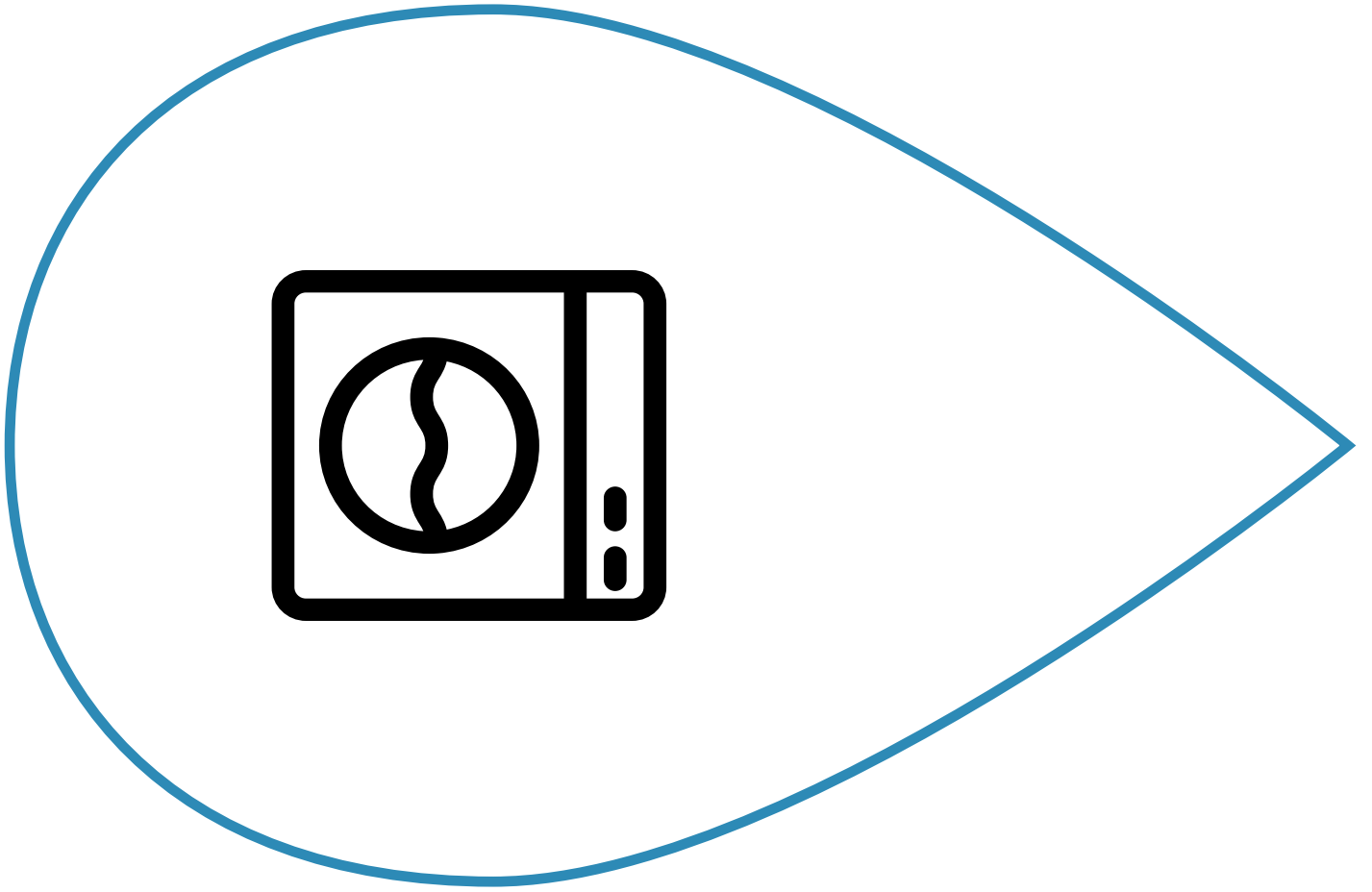
Zapytaj uczniów czy pamiętają z bajki w jaki sposób kobiety z wioski Aiszy myły swoje dzieci i robiły pranie. Skąd pochodziła woda, której do tego używały?

jedzenie i picie

kąpiel

mycie rąk i twarzy

sprzątanie

pranie

zmywanie

splukiwanie toalety

inne

Czego możemy się nauczyć od mieszkańców Ghany?

Potrzebne materiały: dla każdej grupy duży arkusze papieru oraz kredki

Ludzie mieszkający w rejonach świata, gdzie dostęp do wody jest trudniejszy, znacznie bardziej niż my szanują wodę. Zapytaj uczniów, jakich sposobów na oszczędzanie wody mogliśmy się nauczyć od mieszkańców wioski Aiszy? W odpowiedziach pewnie pojawi się zbieranie deszczówki. Do czego możemy ją zbierać i wykorzystywać w Polsce? Czy można zbierać deszczówkę mieszkając w bloku, a nie w domu z ogródkiem? Drugim pomysłem jest powtórne wykorzystywanie wody. Kobiety z Ghany wodą po kąpieli i praniu myły podłogę. A jaką wodę z naszych domów możemy użyć jeszcze raz do innej czynności? Podziel dzieci na 4- lub 5-osobowe grupy i rozdaj im papier i kredki. Poproś, żeby każda grupa narysowała te miejsca w domu, gdzie korzystamy z wody i czynności, do których możemy użyć jej ponownie. Powiedz, żeby połączyli wybrane miejsca z wybranymi czynnościami za pomocą strzałek (jedno miejsce można połączyć z wieloma czynnościami np. wodą po myciu rąk można spłukać toaletę lub umyć podłogę). Na koniec grupa prezentuje swoje pomysły całej klasie.

Kalambury – sposoby na oszczędzanie wody

Potrzebne materiały: pocięte paseczki z pomysłami na oszczędzanie wody z załącznika.

Poznaliśmy sposoby na oszczędzanie wody, które stosują mieszkańcy Ghany, a jak my w Polsce możemy jeszcze inaczej dbać o zasoby wodne w naszych domach? Przed lekcją wydrukuj poniższe pomysły na oszczędzanie wody i potnij je w ten sposób, żeby każdy był na oddzielnej karteczce. Zaproponuj dzieciom kalambury – chętni losują po jednej karteczce i przedstawiają dany pomysł na oszczędzanie wody rysując go na tablicy lub za pomocą pantomimy. Reszta klasy stara się odgadnąć co to za sposób.

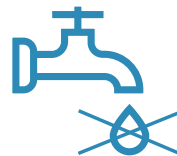
Zakręcaj wodę
podczas mycia zębów.

Bierz szybki prysznic
zamiast kąpeli w wannie.

Włączaj pralkę wtedy, gdy
będzie dużo ubrań do uprania.

Dobrze dokręcaj kran,
żeby woda nie kapiała.

Ogródek podlewaj
wodą deszczową.

Nie kupuj wody butelkowanej,
pij kranówkę – jest równie
dobrej jakości.

Użyj wody po kąpeli
do spłukiwania toalety.

Przestudzoną wodą po
gotowaniu jajek podlewaj
kwiaty doniczkowe.

Używaj odpowiedniego guzika
na spłuczce, gdy spuszczasz
wodę w toalecie.

Ogródek podlewaj wieczorem,
żeby woda zbyt szybko nie
wyparowała.

PRZERYWNIKI RUCHOWO-MUZYCZNE

„Pada deszczyk”

Jak mieszkańcy Ghany reagowali na deszcz? W wiosce Aiszy panowała wtedy wielka radość, bo kiedy padał deszcz żadna z kobiet nie musiała iść po wodę do jeziora. Na melodię „Panie Janie” zaśpiewajcie piosenkę „Pada deszczyk, pada deszczyk, kapu kap, kapu kap. A niech sobie pada, a niech sobie pada, kapu kap, kapu kap”. Na początek niech deszczem będą wasze palce, które będą stukały o podłogę, najpierw wolniutko, a przy kolejnych zwrotkach śpiewajcie coraz szybciej i wtedy uderzajcie coraz szybciej o podłogę całymi dłońmi. Następnie niech deszczem będą wasze nogi – najpierw przestępujemy powoli z nogi na nogę, a kiedy piosenka przyspieszy, biegniemy w miejscu. Na koniec możemy ustawić się w kręgu z twarzami zwróconymi w bok tak, żeby każdy miał przed sobą plecy innej osoby. Kładziemy palce na plecach osoby stojącej przed nami i znowu śpiewamy piosenkę delikatnie stukając palcami o plecy. W miarę przyspieszania melodii stukamy co raz szybciej palcami uważając przy tym jednocześnie, żeby nie zrobić tego za mocno i nie sprawić nikomu bólu.

„Piosenka o zdrowej wodzie” (Mała Orkiestra Dni Naszych)

Potrzebne materiały: sprzęt do odtwarzania muzyki

Do tej zabawy potrzebujecie wolnej przestrzeni bez ławek. Poproś dzieci, żeby wyobraziły sobie, że są kroplą wody – niech każdy sam zdecyduje gdzie np. w rzece, jeziorze czy oceanie. Puść dzieciom „Piosenkę o zdrowej wodzie” wykonywaną przez zespół Mała Orkiestra Dni Naszych https://www.youtube.com/watch?v=YZMJWz_me6g i poproś, żeby w trakcie zwrotki „pływały” swobodnie po całej sali niczym krople wody, a podczas refrenu zebrały się szybko w jezioro tworząc tym samym krąg. W trakcie refrenu dodatkowo pokazujcie wszystkie czynności:

- 1 Zimna woda (krzyżujecie ręce i łapiecie się za ramiona), siły doda (unosicie ręce do góry i prężycie muskuły)
- 2 Jest do picia (gest picia wody) i do mycia (gest mycia rąk).
- 3 Do żeglowania (kołyszecie się na boki jak łódka), do pływania (ruchy rękami jak przy pływaniu „żabką”),
- 4 Podlewania (gest podlewania kwiatów) i pluskania (wymachy rękoma z mrużeniem oczu).

BIBLIOGRAFIA

Gosia Świderek, *Ghana – dostęp do wody* [w:] Edukacja globalna dla najmłodszych. Pakiet edukacyjny dla SP i przedszkoli, (red.) M. Nowaczyk, G. Świderek, M. Karbowski, wyd. ODE Źródła 2016, https://www.globalna.edu.pl/pliki/edukacja%20globalna_2016.pdf

Pakiet edukacyjny dla nauczycieli i nauczycielek – grupy przedszkolne, (red.) G. Świderek, E. Kamińska-Bużalek, wyd. ODE Źródła 2013, https://www.woda.edu.pl/img/broszura_przedszkole.pdf

Kamila Wisz-Mocanu, *Woda jako globalne wyzwanie*, wyd. Polskiej Akcji Humanitarnej 2020, <https://www.pah.org.pl/app/uploads/2021/03/Woda-jako-globalne-wyzwanie.pdf>

Kamila Wisz-Mocanu, *Woda w kryzysie klimatycznym*, wyd. Polskiej Akcji Humanitarnej 2020, <https://www.pah.org.pl/app/uploads/2021/03/Woda-w-kryzysie-klimatycznym-2.pdf>

Alina Synakiewicz, *Nieoczywiste związki – woda a prawa kobiet*, https://www.woda.edu.pl/artykuly/woda_a_prawa_kobiet/

Anna Kowalska, *Nie ma wody w Skierniewicach* [w:] Polityka 9 czerwca 2019, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/mojemiasto/1796030,1,nie-ma-wody-w-skierniewicach.read>

Materiał edukacyjny Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”

Opracowanie: Alicja Łopuszyńska

Redakcja: Anna Chomczyńska-Czepiel, Karolina Baranowska, Gosia Świderek

Opracowanie graficzne: Magdalena Warszawa

OŚRODEK DZIAŁAŃ EKOLOGICZNYCH „ŹRÓDŁA”

www.zrodla.org | globalna.edu.pl

www.facebook.com/ode.zrodla

Kamishibai 紙芝居 (jap. kami – papier, shibai – sztuka) to japoński teatr obrazkowy, który wykorzystuje kartonowe plansze z obrazkami i tekstem oraz drewnianą skrzynkę – na wzór parawanu z teatryków marionetkowych – w niej przedstawiane są kolejne fragmenty historii.

Ośrodek Działań Ekologicznych Źródła wydał dotychczas pięć bajek kamishibai:

- ▶ opowieść o dostępie do edukacji **„Szkola Czi-Tam”** Joanny Mueller z ilustracjami Jagi Słowińskiej
- ▶ opowieść o dostępie do wody **„Po drugiej stronie gór”** Anny Onichimowskiej z ilustracjami Marianny Sztymy
- ▶ opowieść o deforestacji **„Dlaczego zwierzaki mieszkają w bloku Maćka?”** Tomasza Trojanowskiego z ilustracjami Agnieszki Antoniewicz
- ▶ opowieść o migracjach i uchodźstwie **„Żyrafa na rowerze”** Rafała Witka z ilustracjami Joanny Rusinek
- ▶ opowieść o dostępie do żywności **„Gadatliwy ptak Narina”** Rafała Witka z ilustracjami Magdaleny Koziół-Nowak

Więcej informacji: www.globalna.edu.pl/kamishibai/